

Wyrok z dnia 14 marca 2006 r.

I PK 144/05

Pracownik przywrócony do pracy orzeczeniem sądu nie nabywa prawa do urlopu wypoczynkowego za okres pozostawania bez pracy określony w art. 51 § 1 k.p.

Przewodniczący SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec, Sędziowie SN:
Roman Kuczyński, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 marca 2006 r. sprawy z powództwa Wandy W. przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej M. w B. o zapłatę, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 3 lutego 2005 r. [...]

o d d a ł i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

W pozwie przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „M.” w B. powódka Wanda W. domagała się ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy (15 dni za 2001 r. i 17 dni za 2002 r.), tzw. trzynastej pensji za rok 2001 oraz wyrównania od dnia 15 listopada do 23 września 2002 r. do pensji zasadniczej 1/12 „części miesięcznie w miejsce zlikwidowanej tzw. trzynastej pensji” i świadczeń z funduszu socjalnego za 2001 i 2002 r.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Bytomiu wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2004 r. [...] oddalił powództwo. Sąd ustalił, że powódka wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu [...] została przywrócona do pracy na poprzednich warunkach i zasądzone na jej rzecz wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy od dnia 12 maja 2001 r. do dnia 24 września 2002 r. Powódka od dnia 25 września 2002 r. przebywała na zwolnieniu lekarskim i z dniem 24 marca 2003 r. rozwiązano z nią umowę o pracę bez wypowiedzenia z powodu wyczerpania okresu zasiłkowego.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, powódce nie przysługuje ekwiwalent z tytułu niewykorzystania urlopu wypoczynkowego za okres pozostawania bez pracy, bowiem wykładnia art. 51 k.p. uniemożliwia przyjęcie, jakoby pracownikowi przywróconemu do pracy przysługiwał urlop za okres, za który zasądzono wynagrodzenie, gdyż urlop wypoczynkowy przewidziany jest dla pracownika faktycznie świadczącego pracę. Powódce nie przysługuje prawo do trzynastej pensji, bowiem nie spełnia warunku „nienagannego przepracowania pełnego roku kalendarzowego”. Powódka nie ma również prawa do świadczeń z funduszu socjalnego, tj. „wczasów pod gruszą”, (ponieważ nie przebywała na urlopie) oraz bonów towarowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia, bowiem nie pozostawała w stosunku pracy w pierwszym dniu miesiąca, w którym przypadają święta.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 3 lutego 2005 r. [...] oddalił apelację powódki od powyższego wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Bytomiu z dnia 23 sierpnia 2004 r. W ocenie Sądu drugiej instancji, powódce nie przysługuje ekwiwalent z tytułu niewykorzystania urlopu wypoczynkowego za okres pozostawania bez pracy. Prawo do urlopu przysługuje wyłącznie pracownikowi jako osobie świadczącej pracę na podstawie stosunku pracy. Urlop wypoczynkowy jest swojego rodzaju bonifikatą dla pracownika za okres faktycznie przepracowany, którego istotą i celem jest gwarancja odpoczynku oraz regeneracja sił pracownika. Pracownik, który podjął pracę w wyniku przywrócenia do pracy, mimo dyspozycji art. 51 § 1 k.p. nakazującej do okresu zatrudnienia wliczyć okres pozostawania bez pracy, za który przyznano wynagrodzenie, faktycznie nie pracował we wspomnianym okresie, bowiem jest to wyłącznie okres pozostawania bez pracy. Przepis ten nakazuje jedynie wliczenie powyższego okresu do okresu zatrudnienia. Nie tworzy natomiast fikcji prawnej, że jest to okres zatrudnienia, który powoduje uzyskanie prawa do urlopu wypoczynkowego (uchwała III PZP 15/90).

Sąd stwierdził, że powódce nie przysługuje prawo do „trzynastej pensji”. Zgodnie z zakładowym układem zbiorowym pracy z 20 kwietnia 1998 r. prawo do tego świadczenia przysługuje pracownikowi, który nienagannie wykonywał pracę, przestrzegał dyscypliny pracy i obowiązujących przepisów prawa. Z dniem 15 października 2001 roku wszedł w życie nowy zakładowy układ zbiorowy pracy, który nie przewiduje tego świadczenia. Z tym dniem podwyższono pracownikom pensję o 1/12 trzynastej pensji. Jednakże w stosunku do powódki obowiązują przepisy poprzedniego układu, gdyż po przywróceniu do pracy nie dokonano wypowiedzenia umowy o

pracę w zakresie zmienionym przez nowy układ. Zatem zgodnie z układem z dnia 20 kwietnia 1998 r. prawo do nagrody rocznej pracownik nabywa po nienagannym przepracowaniu pełnego roku kalendarzowego, co wobec faktu, iż powódka z dniem 11 maja 2001 r. zaprzestała pracować, a podjęła pracę dopiero w dniu 24 września 2002 r. uzasadnia brak wymaganej przez ten układ przesłanki przepracowania pełnego roku zarówno w 2001 jak i 2002 roku.

W ocenie Sądu, powódka nie ma prawa do świadczeń z funduszu socjalnego. Przedmiotowe świadczenia nie mają charakteru roszczeniowego, wobec czego w przypadku odmowy ich przyznania pracownikowi nie przysługuje roszczenie o ich wypłatę. Świadczenia w postaci bonów towarowych z okazji Świąt Wielkanocnych oraz dofinansowanie do wczasów pod gruszą były wypłacane przez pracodawcę na wniosek związków zawodowych sporządzających listy pracowników ubiegających się o przedmiotowe świadczenia. Brak odpowiedniego wniosku powódki w tym zakresie uniemożliwiał ubieganie się o przedmiotowe świadczenia. Świadczenia w postaci bonów „towarowych z okazji Bożego Narodzenia oraz dofinansowania wczasów” pod gruszą za rok 2001 nie mogły zostać przyznane, ponieważ powódka nie korzystała w tym czasie z urlopu wypoczynkowego.

W kasacji od powyższego wyroku Sądu drugiej instancji pełnomocnik powódki zarzucił: 1) naruszenie prawa materialnego, a to przepisu art. 51 § 1 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że okresu pozostawania bez pracy w związku z bezprawnym rozwiązaniem z powódką stosunku pracy nie wlicza się do okresu zatrudnienia, które skutkuje przyznaniem prawa do urlopu wypoczynkowego oraz art. 154¹ § 1 k.p., przez jego niezastosowanie polegające na niezaliczeniu okresów poprzedniego zatrudnienia i przerw w zatrudnieniu, a więc okresu pozostawania bez pracy, który to okres powinien być traktowany na równi z zatrudnieniem powódki, skutkując przyznaniem prawa do urlopu, trzynastej pensji oraz innych świadczeń pracowniczych, 2) przepisu art. 385 k.p.c., przez jego zastosowanie i art. 386 k.p.c. przez jego niezastosowanie. Wskazując na powyższe podstawy kasacyjne pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie apelacji lub jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że powódka wyrokiem Sądu została przywrócona do pracy na poprzednich warunkach i przyznano jej wynagrodzenie za cały okres pozostawania bez pracy. Zagadnieniem spornym jest natomiast problem, czy powódce przysługiwało prawo do urlopu wypoczynkowego w okresie pozostawania bez pracy, za który przyznano wynagrodzenie oraz prawo do ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystanie ewentualnie przysługującego jej w tym okresie urlopu.

2. Należy w związku z tym zważyć, że urlop wypoczynkowy (art. 152 § 1 k.p.) jest świadczeniem majątkowym, które polega na zwolnieniu pracownika z obowiązku wykonywania pracy w celu wypoczynku przy jednoczesnym zapewnieniu mu za ten czas wynagrodzenia (urlopowego) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1997 r., I PKN 112/97, OSNAPiUS 1998 nr 4, poz. 116). Prawo do urlopu przysługuje pracownikowi, a więc osobie świadczącej pracę na podstawie stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 1980 r., I PRN 100/80). W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1995 r., I PZP 10/95 (OSNAPiUS 1995 nr 18, poz. 228) przyjęto, że jest zasadą, iż prawo do urlopu wypoczynkowego zależy od pozostawania w stosunku pracy. Do istoty urlopu należy również i to, że urlop przysługuje pracownikowi w wymiarze określonym przepisami prawa pracy i w czasie ustalonym przez pracodawcę. Ze względu na swój cel, urlop wypoczynkowy powinien być wykorzystany w naturze i w całości, zaś zamiana urlopu na ekwiwalent pieniężny możliwa jest tylko w przypadkach ściśle określonych przepisami prawa pracy (art. 171 k.p.).

3. Pojęcie „okres pozostawania bez pracy”, o którym mowa w art. 51 § 1 zdanie pierwsze k.p., należy rozumieć jako okres nieświadczenia pracy u pracodawcy, który dokonał wypowiedzenia niezgodnie z prawem. Przepis ten nie nakazuje uznania okresu pozostawania bez pracy, za który przyznano wynagrodzenie, za okres zatrudnienia, lecz jedynie wliczenia tego okresu do okresu zatrudnienia. Okres pozostawania bez pracy może zostać zaliczony do okresu zatrudnienia (stażu pracy) tylko wtedy, gdy pracownik podjął pracę w wyniku przywrócenia do pracy. Przepis ten nie wprowadza natomiast fikcji prawnej, że pracownik przywrócony do pracy w okresie pozostawania bez pracy pozostawał w stosunku pracy.

4. Z powyższego stanu prawnego i stanu faktycznego ustalonego przez Sądy wynika bezspornie, że w okresie pozostawania bez pracy powódka nie była obowiązana do świadczenia pracy i pracy tej nie świadczyła, a za cały okres pozostawania

bez pracy otrzymała wynagrodzenie. Należy w związku z tym stwierdzić, że w okresie pozostawania bez pracy pracownikowi przywróconemu do pracy orzeczeniem Sądu, który podjął pracę u dotychczasowego pracodawcy, nie przysługiwało prawo do urlopu wypoczynkowego (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1990 r., III PZP 15/90, OSNCP 1991 nr 4, poz. 45); w rezultacie pracownik ten nie ma również prawa do ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop.

5. W okresie pozostawania bez pracy, który nie jest okresem zatrudnienia ani też okresem uznawanym za okres zatrudnienia, lecz jedynie okresem podlegającym wliczeniu do okresu zatrudnienia, pracownik przywrócony do pracy orzeczeniem sądu nie pozostaje w stosunku pracy. W tym okresie pozostawania bez pracy pracownikowi nie przysługują świadczenia wiążące się ze stosunkiem pracy, wśród nich prawo do urlopu, prawo do tzw. trzynastej pensji i prawo do świadczeń socjalnych, takich jak w rozpoznawanej sprawie.

6. Z powyższego wynika jednoznacznie, że okres pozostawania bez pracy, o którym mowa w art. 51 § 1 zdanie pierwsze k.p., nie jest okresem poprzedniego zatrudnienia w rozumieniu art. 154¹ § 1 k.p.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====